

Баща ми също беше такъв. Голям авторитет беше. 60-80 човека група ръководеше той, тука по сватбите. Щото като се правеха сватби – като водеше хорото, той ги водеше... Добър беше. Уважаваха го хората. Целият квартал го уважаваше” (м., 49 г., фичери).

Отиването на хаджилък в началото на ХХІ век на дългогодишния председател на джамийското настоятелство в Стара Загора променя социално-ролевата позиция на жена му: „Промени се тонът към жена ми. Хората са по-внимателни, повече уважение, вслушват се в мнението ѝ”. А съпругата му споделя: „За семейството е от голямо значение. Гордея се с него. Съвсем друго отношение стана – по-друго е. По-рано жените ми се смееха, но откакто стана хаджия много по-друго стана. Уважават, питат, искат съвет от мене” (м., 53 г., ж., 49 г., хорохоя, Стара Загора).

Циганската/ ромската жена, макар и с известни условности, също запазва свое пространство. Това е т.нар. лонджа¹ – регистрираната засега само сред софийските цигани специфична женска организация за икономическа взаимопомощ. Общоженската солидарност в лонджата много силно се изразява. Членуващите в нея имат известна, макар и ограничена, свобода. Тя е под контрола на мъжа и се съобразява с ромските забрани и практики. Мъжът може да забрани на жена си да участва в лонджата. Когато разреши, не трябва да ѝ пречи да изпълнява членските си задължения. Някои от мъжете искат жените им да се отчитат пред тях.

По традиция лонджата се формира в дните през януари около Васильовден (14 януари). Всички полагат клетва, защото „лонджата не трябва да се издава”. Това става на Али баба теке. Всяка жена се кълне поотделно. Бременните не полагат клетва, а вместо тях двойна клетва дава родител или роднина член на лонджата. На първото общо събрание се написва и устав. В него се посочват принципите на набиране на суми (вноските се оставят върху поднос, от където ги прибира касиерката и никой не знае къде ги крие), на отпускане на заеми, нарушенията, които се наказват (до три пъти за клюкарство членка може да бъде изключена), записват се и датите на празниците, които ще се празнуват общо (Кметова 1992: 68-71; Марушиакова, Попов 1993: 199).

2. Чергарстване и гурбет – модели на поведение

През първата половина и до към края на 50-те год. на ХХ век в българските земи активно чергарстват различни цигански групи. След

¹ Лонджата (еснафско сдружение) има своите корени в годините на османското владичество. За разлика от еснафската каса, лонджата при циганите/ ромите се характеризира с редица действия, забрани и практики, типични за циганската/ ромската култура. Тя е не само мъжка икономическа организация (каквато е била в годините на Османската империя – б.а.), а може да бъде също женска, смесена, родова и семейна.